

N:o 75.

Af herr **O. R. Themptander**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af ett tillägg till gällande myntlag ang. statens skyldighet att inlösa silfverskiljemynt.

Till bankoutskottet vid förlidet års riksdag afläto herrar bankofullmäktige en så lydande skrifvelse:

»Genom utdrag af sitt protokoll för den 6 sistlidne mars har bankoutskottet, under erinran om det sedan längre tid pågående priset på silfver samt denna omständighets inverkan på skiljemyntets värde och dermed sammanhängande förhållanden, begärt fullmäktiges yttrande, huruvida icke nämnda betydliga prisfall kunde anses påkalla någon ändring i 6 § af det för banken gällande reglemente, eller om någon ändring i det nuvarande bokföringssättet å silfver kunde vara påkallad.

Då fullmäktige nu gå att besvara denna remiss, anhålla de att först och främst få fästa uppmärksamheten vid ett egendomligt förhållande, som måste anses vara af den betydelse att afgörande inverka på de framställda spörsmålen bedömande.

Enligt § 16 af nu gällande myntlag är riksbanken skyldig att såväl vid hufvudkontoret som vid kontoren i Göteborg och Malmö invexla med guldmynt hvilket belopp skiljemynt som helst, endast detta är jemnt delbart med kronor 10, och samma föreskrift återfinnes i § 16 af bankoreglementet. Intet kan anses riktigare eller naturligare, än att staten i viss mån använder nationalbanken såsom förmedlare vid utvexling till och invexling från allmänheten af sitt skiljemynt, och så lär väl, till bekvämlighet för såväl staten som allmänheten, äfven i andra länder vara förhållandet. Men ett dylikt stadgande och de deraf beroende förpligtelserna

för riksbanken förutsätta med nödvändighet, synes det fullmäktige, ett annat lagbud såsom komplement, hvilket bestämmer och reglerar statens skyldighet att, när helst sådant påfordras från riksbanken, åter invexla skiljemyntet med guld eller, hvilket är liktydigt, med riksbankens sedlar. Ehuru väl statens skyldighet i detta hänseende torde böra anses ostridig, förefinnes likväl icke, fullmäktige vederligt, något lagstadgande derom och följaktligen icke heller någon bestämmelse angående den statens myndighet eller kassa, till hvilken riksbanken skulle hafva att hänvända sig med anmodan om invexling. Visserligen föreskrifver en kongl. förordning af den 31 december 1875 § 1, att i rikets landtränterier, utom i Stockholm, Göteborg och Malmö, en hvar eger att få hvilket som helst belopp af sådana mynt, som jemlikt § 14 af lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 till följd af nötning endast till statens kassor äro lagligt betalningsmedel, vexladt mot lika stort belopp samma slags gångbara mynt, såsom ock att få hvilket som helst med tio kronor delbart belopp af skiljemynt vexladt mot guldmünt; men sjelfva ordalagen i denna kongl. förordning synas gifva vid handen, att man dervid uteslutande afsett allmänhetens bekvämlighet och rätt, men alldeles icke riksbankens. Landtränterierna i Stockholm, Göteborg och Malmö äro uttryckligen befriade från invexlingskyldigheten, uppenbarligen därför, att i dessa städer riksbanken fått den sig pålagd, och de öfriga landtränterierna står det fritt att vid behof af medel för ifrågavarande invexling hemta dylika från riksbankens kontor. I hvarje fall finnes i myntlagen ingen statens invexlingskyldighet erkänd eller stadgad, och det synes dock vara just der, som en dylik bestämmelse bort hafva sin plats. Annorlunda har man förfarit i våra grannländer Danmark och Norge, hvilka med oss hafva gemensamt myntväsen och i ganska väsentliga delar lika myntlag. I Danmark är det visserligen nationalbanken ålagdt att vid sitt hufvudkontor i Köpenhamn med guld invexla hvarje belopp skiljemynt, som för detta ändamål inlemnas, men deremot är statskassan enligt § 11 i myntlagen af 1873 skyldig att med guld inlösa hvarje belopp skiljemynt, som nationalbanken begär. Vid sådant förhållande har också nationalbanken erhållit rätt att i sin s. k. metallfond, motsvarande metalliska kassan hos oss, inräkna sitt förråd af skiljemynt. I Norge är det likaledes, genom myntlagen af 1875, statskassans åliggande att till en hvar vid anfordran med guld invexla skiljemynt, och ehuru Norges bank har genom den nya banklagen af sistlidet år fått skyldighet att å statens vägnar besörja såväl in- och utvexling af skiljemyntet som äfven öfriga statens kassaförrättningar, får den dock icke inräkna beloppet af i dessa kassor ineliggande sådant i den metalliska kassan. För de belopp skiljemynt, som af staten lemnas till banken, krediteras statskassan

på ett särskildt konto, i bankens balansräkning kalladt »statskassans vaxlingskonto», hvaremot bankens förråd af dylikt mynt upptages bland dess tillgångar till sitt nominella eller pregelvärde.

Betydelsen för riksbanken å ena sidan af ofvan anförda stadgande i § 16 myntlagen och å den andra af angifna, bristande bestämmelse deri lär väl knappt behöfva mycket framhållas. Riksbanken, som naturligen är förpligtad att vid anfordran med guld inlösa det af densamma utgifna myntrepresentativet, sedlarne, har derigenom blifvit ålagd samma skyldighet äfven för det andra slaget af myntrepresentativ med laglig kurs inom landet, nemligen det af staten utlemnade skiljemyntet. Men öfver detta senares belopp, lika litet som öfver dess prägelvärdets förhållande till dess metallvärde, har riksbanken icke någon som helst kontroll; den har blott skyldighet att inlösa med guld hvilka mängder, som än erbjudas, och det är uppenbart, att, om vid vissa tillfällen det af staten utlemnade beloppet deraf skulle komma att i betydligare mån öfverstiga rörelsens behof, öfverskottet snart skall strömma till riksbankens kassor med fordran på invexling mot guld. Staten har derigenom erhållit en dispositionsrätt öfver riksbankens tillgångar, som uppenbart strider mot banklagens och reglementets anda och ordalag och icke mindre mot den allt sedan sista realisationen antagna, helsosamma regeln, att riksbankens och statens affärer skola hållas strängt särskilda och icke få på något sätt sammanblandas eller blifva gemensamma. Derigenom kan äfven fullmäktiges kontroll öfver riksbankens förvaltning och framför allt öfver dess guld tillgång i icke ringa mån vridas ur deras hand, och det kan inträffa, att fullmäktige nödgas se den valuta, som skall utgöra garanti- och invexlingsfond för de utelöpande sedlarne, undanryckas detta ändamål för att inlösa statens skiljemynt, öfver hvars belopp riksbanken icke eger någon som helst bestämmanderätt.

Med en sådan uppfattning måste fullmäktiges svar å den framställda frågan vara sjelffallet. Ett lagbud, som klart och bestämdt stadgar statens skyldighet gent emot riksbanken att vid anfordran invexla silfverskiljemyntet med guld eller riksbankens sedlar, måste blifva vilkoret för att bankens tillgång af silfvermynt skall utan olägenhet eller fara för riksbankens trygghet kunna inberäknas i den metalliska kassan. Men äfven i detta fall synes det med skäl böra ifrågasättas, huruvida ett sådant bokföringssätt kan vara principiellt riktigt, enär riksbankens sedlar skola enligt sin ordalydelse lösas med guld och följaktligen till inlösningsfonden icke bör räknas annat, än hvad som är guld och ej blott en fordran, betalbar i guld. Riktigast synes därför vara, att det stadgande i bankoreglementets § 6, som medgifver, att bankens behållning af konventions-silfvermynt får inräknas i metalliska kassan till ett belopp motsvarande

$\frac{1}{5}$ af denna kassas hela belopp, borttages och metalliska kassan således beräknas allenast till hvad den verkligen utgör i myntadt eller ommyntadt guld, äfven om derigenom riksbanken skulle nödgas underkasta sig den kostnad, som betingas af anskaffandet af ytterligare några millioner kronor, hvilket likväl icke för närvarande af reglementets föreskrift angående metalliska kassans minimum är med nödvändighet påkalladt. Deremot synes icke någon betänklighet böra möta att upptaga riksbankens tillgång i silfvermynt bland de i reglementets § 5 mom. 1 angifna tillgångar, å hvilka sedelutgifningsrätt får grundas, enär, under förutsättning af statens lagbestämda skyldighet att vid anfordran invexla silfverskiljemyntet till dess fulla prägelvärde med guld, denna tillgång väl icke bör anses af mindre god beskaffenhet än de i löpande räkning med utländska banker och bankirer placerade valutor.

Slutligen anhålla fullmäktige få anföra, att under nuvarande förhållanden och då det möjligen kan inträffa, att den i riksbanken förvarade öfverflödiga behållningen af silfverskiljemynt måste realiseras på riksbankens bekostnad, är det synnerligen svårt att angifva icke allenast sättet för bokföringen af silfvermyntet, utan äfven och ännu mera det värde, hvartill det rätteligen bör uppföras, enär silfrets allt jemt sjunkande pris gör skilnaden mellan silfvermyntets metall- och prägelvärde snart sagdt för hvarje dag allt större och följaktligen beräkningen af dess exakta värde icke endast oviss, utan äfven för uppskattningen af riksbankens tillgångar af allt större betydelse.»

Detta bankofullmäktiges utlåtande är redan förut bragt till Riksdagens kännedom, då bankoutsrottet intagit detsamma i sitt memorial n:o 8 angående verkställd granskning af det för riksbanken gällande reglementet. För egen del har utskottet uti samma memorial, vid sitt beslut att då endast meddela Riksdagen underrättelse om hvad uti ifrågavarande ärende förekommit, i hit hörande delar uttalat sig på följande sätt:

»Någon gensaga mot fullmäktiges sålunda i en vitalfråga för riksbanken gjorda uttalande lär icke kunna göras. Men fastän utskottet sålunda erkänner, att en ändring i myntlagen, i syfte att staten må erhålla lagstadgad skyldighet att inlösa sitt silfverskiljemynt med guld till fulla prägelvärdet, är af behovet påkalladt, har dock utskottet, i det skick frågan nu föreligger, icke kunnat gå i författning om framläggande vid innevarande riksdag af förslag till lagändring i antydd riktning, då utskottet i sådant afseende saknar grundlagsenlig befogenhet. Att åter enbart i bankoreglementet införa sådana stadganden, som af fullmäktige berörts, kunde väl låta sig göras, men då de bestämmelser, som ingå i bankoreglementet, icke kunna erhålla betydelse annat än med afseende på riksbanken samt alltså

sjelfva hufvudfrågan, eller statens skyldighet att inlösa sitt silfvermynt, skulle komma att förblifva sväfvande, samt de nya stadgandena behöfva affattas olika, allt eftersom sådan skyldighet är stadgad eller icke, har utskottet ej funnit skäl att nu föreslå någon ändring i §§ 5, 6 och 16 i bankoreglementet; och detta så mycket hellre, som det torde kunna antagas, att, sedan uppmärksamheten nu blifvit fäst å den af fullmäktige ådagalagda bristen eller ofullständigheten i myntlagen, frågan redan vid nästa riksdag skall bringas å bane, och då en lösning af densamma i sin helhet ernås.»

För att, i anledning af hvad sålunda förekommit, medverka dertill, att denna länge förbisedda viktiga fråga må blifva föremål för Riksdagens pröfning, har jag trott en motion i ännu vara påkallad. Då det emellertid torde vara lämpligast, att det tillägg till myntlagen, som fordras för att uttryckligen stadga statens skyldighet gent emot riksbanken att invexla silfverskiljemynt, utarbetas genom Kongl. Maj:ts åtgörande och att i sammanhang dermed tages under öfvervägande, hvilka åtgärder från statsverkets sida erfordras för att bringa denna invexlingsskyldighet till utförande, tillåter jag mig hemställa:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande till jemväl Riksdagens antagande af sådant tillägg till nu gällande lag den 30 maj 1873 om rikets mynt, att derigenom uttryckligen stadgas statens skyldighet gent emot riksbanken att vid anfordran invexla silfverskiljemyntet med guld eller riksbankens sedlar.

Om remiss till bankoutskottet anhålles vördsamt.

Stockholm den 26 januari 1895.

O. R. Themptander.